

Tunnettuja urheilutoimittajia

Urheilutoimittajien ammattikunta syntyi Suomessa 1800-luvun loppupuolella, kun ensimmäiset urheilulehdet alkoivat ilmestyä. Alexander Hintze julkaisi *Sportenia* 1881–1895 ja Onni Ruuth *Uljasta* 1886–1887. Muutamia muitakin lyhytikäisiä urheilulehtiä toimitettiin, ja Ivar Wilskman aloitti yhä edelleen ilmestyvän *Suomen Urheilulehden* julkaisemisen 1898.

Helsingin päivälehdet alkoivat noteerata urheilua 1900-luvun alussa. *Hufvudstadsbladet* palkkasi ensimmäisenä sanomalehtenä urheilutoimittajan. Hän oli Uno Westerholm vuonna 1902.

Ensimmäiset urheilutoimittajat olivat sivutoimisia. Hintze oli varsinaiselta ammatiltaan kieltenopettaja, Ruuth lääkäri, Wilskman yliopiston voimistelulaitoksen opettaja ja Westerholm kirjanpitäjä.

Sanomalehdet palkkasivat päätoimisia urheilutoimittajia vasta 1920-luvun viimeisinä vuosina. Vuonna 1926 aloittanut Yleisradio käytti urheiluselostuksissaan myös pelkästään avustajia sota-vuosiin asti ja vasta sotien jälkeen Pekka Tiilikainen oli radion ensimmäinen varsinainen urheilutoimittaja. Televisio tuli maahan 1950-luvun lopulla ja Anssi Kukkonen oli 1961 television ensimmäinen urheilutoimittaja.

Vasta 1930-luvulla syntyi päätoimisten urheilujournalistien ammattikunta. Kun Urheilutoimittajain kerho (vuodesta 1951 Urheilutoimittajain liitto) vuonna 1931 perustettiin, oli Helsingin seudulla vain tusinan verran päätoimisia urheilutoimittajia. Kerhoon pääsivät jäseneksi myös sivutoimiset kirjoittajat, mutta pian varsinaiset päätoimiset urheilujournalistit alkoivat erottua joukosta.

Tässä artikkelissa esitellään pienoiselämäkerroin seitsemän merkittävää suomalaista lehdistön ja radion urheilutoimittajaa, jotka ovat kunnostautuneet myös urheilukirjojen tekijöinä. Henkilövalinnat ovat kirjoittajan. Valitut toimittajat ovat syntyneet

1900–1926, nuorempia sporttijournalisteja ehditään esitellä tulevina vuosikymmeninä.

Martti Jukola – urheilun profeetta

Martti Erik Jukola. Syntynyt 22.11.1900 Turussa, kuollut 3.10.1952 Helsingissä. Ylioppilas Turun klassillisesta lyseosta 1919, filosofian maisteri 1923, väitteli filosofian tohtoriksi 1930. *Suomen Urheilulehden* toimittaja ja toimitussihteeri 1922–1925, WSOY:n kirjallisen osaston virkailija Porvoossa 1926–1930, *Suomen Urheilulehden* päätoimittaja 1931–1936, Enso-Gutzeit Oy:n sosiaalipäällikkö Ensossa 1936–1939, Yleisradion selostusosaston päällikkö 1939–1942 ja Urheilijain Kustannus Oy:n kirjallinen johtaja 1943–1952.

Martti Jukola oli perustamassa Urheilutoimittajain kerhoa ja toimi sen ensimmäisenä puheenjohtajana 1931–1936. Urheilujournalistien järjestössä on sen jälkeen ollut satoja jäseniä, mutta vain yhdellä heistä on ollut tohtorin tutkinto. Hän on Martti Jukola, joka väitteli 29-vuotiaana toukokuussa 1930 filosofian tohtoriksi aiheesta *Juhana Heikki Erkko. Elämä ja teokset*.

Jukolan valinta urheilutoimittajien ensimmäiseksi puheenjohtajaksi oli selvä asia. Hän oli alan johtavan julkaisun *Suomen Urheilulehden* päätoimittaja ja taiturimainen kirjoittaja, ansioitunut jo monen urheilukirjan tekijänä ja kaiken kruunasi varmasti tohtorin tutkinto.

Mikään järjestöihminen Jukola ei ollut. Suomen palloliiton hallituksessa hän oli vuonna 1924 ja Ensossa hän perusti 1936 Ylä-Vuoksen Palloseuran ja oli sen puheenjohtajana kolme vuotta. Jukola oli järjestötyöhön liian idealistinen ja tunteellinen. Suomalaiseen urheiluun hän vaikutti kabinettien ja ratojen ulkopuolella: kirjoittajana ja selostajana.

Jukola pestautui talvella 1922 opiskelujensa ohessa töihin SVUL:n toimistoon. Aluksi hän teki toimistosihteerin töitä, mutta pian huomattiin hänen poikkeukselliset kykynsä kirjoittajana ja lehtimiehenä. *Suomen Urheilulehden* päätoimittaja Lauri Pihkala palkkasi 21-vuotiaan nuorukaisen heinäkuun alusta 1922 liiton äänenkannattajan toimittajaksi ja pian toimitussihteeriksi.

Jukola oli tehnyt jo koulupoikana urheilutilastoja ja laatinut urheilu-uutisia turkulaisiin lehtiin. Hän huomasi *Urheilulehden* toimituksessa löytäneensä elämänuransa. Hän jatkoi kotimaisen

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

*Tahko Pihkala ja
Martti Jukola.
(Kuva: Suomen
Urheilumuseo.)*

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

kirjallisuuden tutkimista, mutta elämäntyönsä hän oli tekevä urheilujournalistina.

Jukolan skaala ulottui urheilutilastoista runouteen (taiteilijanimellä Ilmari Marski) ja urheilupakinoista tohtorin väitöskirjaan. Hän oli uranuurtaja ja aikansa sankari niin lehtimiehenä kuin radioselostajanakin ja hän teki kaikkien aikojen myydyimmän suomalaisen urheilukirjan. Urheilukirjailija Matti Hannus onkin *Juoksija-lehdessä* luonnehtinut Jukolaa yhdeksi suomalaisen urheiluelämän suurista profeteoista Ivar Wilskmannin ja Lauri Pihkalan kanssa.

Aluksi Martti Jukola oli juoksija. Hän saavutti SM-kilpailuissa 15 mitalia vuosina 1920–1930 matkoinaan 400 ja 800 metriä, 110 ja 400 metrin aidat sekä viestit. Seura oli Turun Urheiluliitto kuten Paavo Nurmellakin, viimeisenä vuonna 1930 Helsingin Kisa-Veikot. Yhtään Suomen mestaruutta hän ei voittanut, mitalit olivat hopeisia ja pronssisia. Syy oli Erkka Wilen, joka siihen aikaan hallitsi samoja matkoja Suomessa.

Pariisin olympiakisoissa 1924 Jukola teki jättiläisurakan. Hän seurasi kilpailuja aamusta iltaan ja raportoi *Suomen Urheilulehdelle* Nurmen, Ritolan ja kumppanien urotöistä. Se ei riittänyt, sillä hän oli Suomen edustajana 400 metrin aitajuoksussa, maailman valioiden joukossa. Alkuerästään hän pääsi jatkoon, mutta välierien aikana tuli kylmä kaatosade ja iskiaksesta kärsinyt lehtimies jäi erässään viidenneksi. Kolme parasta pääsi finaaliin, missä Erkka Wilen juoksi hopeamitalin.

Parhaana kesänään 1926 Jukola juoksi 400 metrin aidat 55,4 ja 400 metriä ilman aitoja 49,9. Hän harrasti myös jalka- ja jääpalloa ja 1930-luvulla keilailua.

Jukolan viikonloput Pariisin olympiakisojen aikaan olivat tällaisia: sunnuntaina kilpailemassa jossain päin Suomea, illaksi junalla Helsinkiin *Suomen Urheilulehden* toimitukseen, siellä jutuntekoa ja puhelinsoittoja aamuyöhön, muutaman tunnin unet ja aamulla juttujen viimeistely, oikoluku ja sivujen taitto. Iltapäivällä Eläintarhaan harjoittelemaan...

Suomen Urheilulehdessä 1922–25 Jukola pääsi toteuttamaan ajatuksiaan urheilukirjoittamisesta ja lehden tekemisestä. Hän oli kuitenkin välillä neljä vuotta WSOY:n kustannustoimittajana tekemässä *Kansan Kuvalehteä*, kunnes palasi filosofian tohtorina 1931 *Suomen Urheilulehteen*, päätoimittajaksi ja yhdeksi lehden omistajista. SVUL oli luopunut tappiota tuottaneesta äänenkannattajastaan.

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

Urheilulehti nousi Jukolan ansiosta kukoistukseensa seuraavina vuosina. Lehden levikki ylitti 30 000 Berliinin olympiavuonna 1936. Suomessa oli vain muutama sanomalehti, jotka pääsivät suurempaan levikkiin. *Urheilulehti* ilmestyi parhaimmillaan kolme kertaa viikossa ja päätoimittajan pakinat nimimerkillä "MJ" ja "Juhani Juhani-poika" olivat lehden luetuimpia palstoja.

Samaan aikaan Jukola oli mukana Yleisradion pioneeri-vuosien kehityksessä. Hän pakinoi radiossa ensimmäisen kerran vuonna 1928 ja ensimmäinen laaja selostus oli pikaluistelun MM-kilpailut Helsingissä 1931. Hänen isänsä oli kuurojen koulun opettajana Turussa ja Martti-poika oppi jo lapsena hyvän puhe-tekniikan.

Berliinistä 1936 suomalaiset saivat kuulla ensimmäisen kerran suoria selostuksia kesäolympiakisoista. Martti Jukolan legendaarinen taidonnäyte kolmoisvoittoon päättyneestä 10 000 metrin juoksusta ("Salminen voittaa, Salminen voittaa...") jäi historiaan. Jukola selosti yksin Suomeen koko olympiakisat. Niinä vuosina hän loi pohjan radion urheiluselostuksille, esikuvia ei ollut. Lehtimies, kirjailija ja radioselostaja oli 1930-luvun suuri kansansuosikki, eläytyvä ja mukaansatempaava selostaja.

Radiossa Jukola oli viileän toteava, mutta tarvittaessa vuolasanainen ja runollinen, taiteellinen ja nopea kuten sähköinen media vaatiikin. Siihen aikaan ei ollut aina helppoa, kuten Jukola muisteli *Urheilijan Joutussa* 1950 radiouransa alkuaikojia: "Kuuksi tuntia yhtämittaista painiselostusta Tukholman Djurgårdenin sirkuksesta. Joissakin otteluissa ei tehty 20 minuutin aikana muuta kuin joskus kutitettiin vastustajaa kainalon alta ja vedettiin käsi äkkiä pois tämän vähän likistäessä."

Jukola lähti *Suomen Urheilulehdestä* 1936 kesken lehden kukoistuskauden. Hän siirtyi Enso-Gutzeitin tehtaiden sosiaalipäälliköksi Ensoon Karjalan kannakselle. Siellä hän viihtyi kolmen vuotta ja palasi juuri ennen talvisodan syttymistä 1939 Helsinkiin Yleisradion selostusosaston vetäjäksi, Alexis af Enehjelmmin seuraajaksi.

Jatkosodan aikana vuodesta 1941 luutnantti Jukola oli TK-miehenä ja tiedotuskomppanian päällikkönä. Sota katkaisi monet hänen unelmistaan ja tylsytti hänen luomisvoimaansa.

Sotien jälkeen Jukola ei ollut enää entisensä. Hän jäi pois Yleisradion palveluksesta ja toimitti *Urheilukuvastoa* 1943–1952, mutta yhä useammin pyydetyt tehtävät siirtyivät tai jäivät hoitamatta.

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

Jukola oli julkaissut jo ennen 24-vuotispäiväänsä ensimmäiset kirjansa *Sata urheilijaa* ja Pariisin kisoja kuvaavan *Alloo, alloo*. Yleisurheilun yli 500-sivuinen perusteos *Huippu-urheilun historia* (1935) on alansa klassikko, samoin 1945 ilmestynyt unohtumaton *Urheilun Pikkujättiläinen*. Se on kaikkien aikojen myydyin suomalaisen urheilukirja. Reino Hirviseppä toimitti sen viidennen, yli 1600-sivuisen painoksen 1958.

Jukola ei ollut vain historian tallentaja ja kuvaaja. Laajan tieteellisen ja taiteellisen taustansa ansiosta hän kirjoitti myös urheilun ja liikunnan ideologiaan liittyneitä teoksia, joista tunnetuimmat ovat *Me uskomme urheiluun* 1932 ja *Laakeriseppäle* 1943. Hän myös suomensi useita teoksia, lähinnä nuorten kirjoja.

Helsingin olympiakisat 1952 olivat Martti Jukolalle suuri taivoite. Olympian juhla omassa kotikaupungissa!

Talvella 1952 Jukola oli vielä selostamassa radioon Oslon talviolympiakisoihin. Näytöslajina olleen jääpallon selostuksessa pelaajat alkoivat kuitenkin alkoholia nauttineen selostajan puheissa mennä sekaisin ja seuraavana päivänä Helsingistä tuli ohjelmajohtaja Jussi Koskiluomalta sähkö: ”Jukolan selostukset Oslossa päättyivät tähän!”

Kesällä 1952 Jukola oli vielä Yleisradion selostajalistoilta, hänen uransa huipennukseksi kaavailtiin yleisurheilukilpailujen selostamista. Maksakirroosin etenemistä ei kuitenkaan saatu pysäytetyksi ja Jukolan työt oli tehty. Yleisradion selostajana ollut Heikki Karuvaara kuvaa Helsingin olympiakisojen avajaisia:

”Martti Jukola oli saanut päivälomaa sairaalasta päästäkseen näkemään ja kokemaan kisojen avajaistunnelman. Hänen olemuksessaan heijastuu alistuminen. Silmänvalkuaisten punakeltainen väri kielii sairaudesta. Ilmeisesti hän ei kiikarin avulla nähnyt kunnolla kauemmas kentälle.”

Jukolan elämä sammui vielä samana syksynä, ennen 52-vuotispäiviä. Samaan aikaan painokoneet painoivat hänen viimeistä suurtyötään, *Suurta olympiakirjaa*, joka oli alansa ykkösteos Suomessa 1970-luvun lopulle asti.

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

Harri Eljanko – Urheilulehden suurmies

Harald (Harri) Lennart Eljanko. Vuoteen 1934 Ekqvist. Syntynyt 6.11.1900 Helsingissä. Ylioppilas Tampereen klassillisesta lyseosta 1922. Opiskellut Helsingin yliopistossa historiaa ja kotimaista

kirjallisuutta. *Poikien Urheilulehden* toimittaja 1927–1929, *Suomen Urheilulehden* toimitussihteeri 1929–1938, Lohjan teollisuuslaitosten sosiaalivirkailija 1938–1942, *Suomen Urheilulehden* päätoimittaja 1942–1950, levikkipäällikkö ja toimittaja 1951–1966.

Tätä kirjoitettaessa syksyllä 1998 Harri Eljanko viettää vanhuuden päiväänsä Helsingissä odotellessa 98-vuotispäiväänsä. Hän on ikäisekseen hyväkuntoinen ja antoi viimeksi elokuun lopussa radiolle haastattelun Helsingissä käydyssä Suomen ja Ruotsin yleisurheilumaaottelun yhteydessä. Eljanko nimittäin oli mukana 800 metrillä ensimmäisessä Ruotsi-ottelussa vuonna 1925!

Pirteä vanhus muisti hyvin 73 vuotta aikaisemmin käydyssä kilpailussa, jossa hänen roolinsa oli erikoinen. Maaottelun 800 metrille oli valittu Paavo Nurmi ja Leo Helgas, mutta molemmille tuli este. Varamiehenä oli Gösta Jansson, mutta mistä viime hetkellä toinen juoksija radalle? SVUL:n herrat huomasivat katsomossa Harri Ekqvistin ja juuri ennen kilpailujen alkua hänet pyydettiin pukukoppiin, etsittiin urheiluasu ja piikkarit, ja laitettiin mies radalle. Hän juoksi ensimmäisen kierroksen viimeisenä, mutta otti lopussa kovan kirin, ohitti Janssonin ja toisen ruotsalaisista ja tuli kilpailussa toiseksi.

Aivan pystymetsästä mies ei radalle tullut, sillä saman vuoden SM-kilpailuissa hän oli ollut kolmas. Maaotteluun hän tuli kui-

*Harri Eljanko.
(Kuva: Suomen
Urheilumuseo.)*

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

tenkin vain katsojana. Vuosina 1924–1929 Harri Ekqvist (sukunimi suomentui vasta 1934) voitti Tampereen Pyrinnön ja Helsingin Kisa-Veikkojen joukkueissa viestimestaruuksia ja sai 800 metrillä SM-kullan 1927. Siinä juoksussa hänen taakseen jäivät Harry Lagerström ja Eino Borg, jotka seuraavana kesänä Amsterdamin olympiakisoissa juoksivat 1 500 metrillä kultaa ja pronssia.

Ekqvist aikoi itsekkin 1928 olympiajoukkueeseen, mutta polven loukkaantuminen esti olympiavuonna täysipainoisen harjoittelun. Parhaana kesänään 1927 hän juoksi 400 metriä 50,1 ja 800 metriä 1.56,5.

Ekqvist kävi koulunsa Tampereella ja avusti jo lukioaikanaan *Aamulehteä* urheilujutuilla. Kesällä 1921 hän lähetti ensimmäisen

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

juttunsa *Suomen Urheilulehteen*. Se ei mahtunut lehden sivuille, mutta toimitussihteeri Yrjö Halme kirjoitti nuorelle avustajakokelaalle ja kehotti toistekin kirjoittamaan. Seuraavana kesänä Kokkolan kilpailuista Harri Ekqvist kirjoitti ruutupaperille neljä sivua tiukkaa tekstiä. Lehdessä siitä oli kymmenen sentin pätkä, mutta siitä ura alkoi kehittyä. Nuori mies sai heti oppia miten lehden toimituksessa avustajien juttuja käsitellään.

Suomen Urheilulehdestä tuli Harri Eljangolle läheinen julkaisu. Avustettuaan lehteä yhä tiiviimmin hän pääsi kilpailu-uransa lopetettuaan 1929 lehden toimitussihteeriksi, sotavuosina päätoimittajaksi ja sen jälkeen vielä levikkipäälliköksi, joka samalla kirjoitti lehteen juttuja ja pakinoita. Eljanko oli lehden palveluksessa vuodesta 1929 vuoteen 1966, välillä oli vain muutama vuoden pesti Lohjan teollisuuslaitoksilla sosiaalivirkailijana.

Suomen Urheilulehti oli ollut maan johtava urheilujulkaisu vuosisadan alusta asti, mutta 1930-luvulla se päätoimittaja Martti Jukolan ja toimitussihteeri Harri Eljangon ansiosta kehittyi huikeaan yli 30 000 tilaajan levikkiin. Eljangon ansiota oli erityisesti oman pakinapalstan (nimimerkki "Hammas") julkaisemisen säännöllisesti tietyllä paikalla lehdessä.

Jukola ja Eljanko olivat loistava työpari. He olivat maaottelutason urheilijoita, lukeneita, kielitaitoisia ja sivistyneitä kirjoittajia (vaikka Eljangolla loppututkinto jäikin suorittamatta), koko urheilun kirjon hallitsevia asiantuntijoita ja aatemaailmaltaankin samansuuntaisia. Eljanko toimi Suomalais-saksalaisen seuran sihteerinä sotavuosina 1942–1944, vaikka ei muuten liiemmin urheilun ulkopuolisiin rentoihin osallistunutkaan. Eljanko avusti Jukolaa tämän suurteosten (*Urheilun Pikkujättiläinen*, *Suuri olympiakirja*, *Huippu-urheilun historia*) kokoamisessa ja toimitti kirjoista lisäpainoksia Jukolan kuoltua.

Eljanko teki itsekin merkittäviä teoksia. *Suomen mitalimiehet tähänastisissa olympiakisoissa* (1936) on ansiokas hakuteos, *Olympiakisat – kansojen juhla* ilmestyi yli 700-sivuisena tietokirjana juuri ennen tulossa olleita Helsingin olympiakisoja vuonna 1939. Vielä 30 vuotta myöhemmin Eljanko kirjoitti Jussi Kirjavaisen kanssa *Suomen hiihdon historian*.

Eljanko oli Yleisradion urheiluselostajia 1930-luvulta 1950-luvulle. Garmisch-Partenkirchenistä 1936 hän selosti Yleisradion ensimmäiset olympialähetykset. Suomi voitti heti alkuun mies-

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

ten viestinhiihdon ja sen jälkeen kotimaassa oli radioiden ääressä kisalähetysten aikaan tungosta.

Sosiaalisena ja yhteistyökykyisenä ihmisenä Eljanko on joutunut mukaan moniin järjestöihin. Hän oli SVUL:n poikaurheilujaoston johtokunnassa 1926–1929, Mestariurheilijoiden Kerhon ensimmäinen sihteeri 1934–1938 ja Lohjan urheilulautakunnan sihteeri 1938–1941. Sihteerinä hän ehti toimia myös Helsingin Tovereissa ja Helsingin Kisa-Veikoissa.

Sota-aikana luutnantti Eljanko oli tiedotuskompanian päällikkönä 1941–1942. Sotien jälkeen hän osallistui sotainvalidien toimintaan ja valittiin Sotainvalidien urheiluliiton puheenjohtajaksi 1952–1964 ja sen jälkeen kunniapuheenjohtajaksi. Hän arveli itse, että sillä oli suuri merkitys siihen, että hänelle myönnettiin sosiaalineuvoksen arvonimi 1975. Myös urheilun keskusjärjestö SVUL arvosti hänen työtään niin paljon, että kutsui hänet kunniajäseneksi 1980.

Eljangon harrastuksiin kuului mieskuorolaulu. Hän ehti olla mukana useissa valiokuroissa, myös kuoronjohtajana. Vielä eläkepäivillään hän kävi laulamassa kuorossa, josta hän itse käytti nimitystä ”urisevat ukot”. Hänen isänsä oli puutarhuri ja se lie nee vaikuttanut siihen, että poika harrasti kesäisin ahkerasti puutarhanhoitoa. Hän ei myöskään ollut kulttuurissa mikään urheilun fakki, vaan toimi uransa aikana myös lehtien taidearvostelijana.

Tämän kirjoittaja kävi 1970-luvulla *Suomen Urheilulehden* toimituksessa pitkiä ja arvokkaita keskusteluja kumppaninaan kohtelias vanha herra, joka suhtautui ystävällisesti ja avuliaasti itseään 50 vuotta nuoremman lehtimiehen kyselyihin ja uteluihin. Harri Eljanko on aina ollut pidetty herrasmies, josta tuskin kellekään on ollut mitään pahaa sanottavaa. Hänen uransa urheilulehtimiehenä on Suomen pisin. Se alkoi 1920-luvun alussa ja jatkui 1990-luvun alkuun, jolloin vielä julkaistiin ”Kulmapalstan paloina” hänen muistojaan vanhoista urheilutapahtumista.

Sulo Kolkka – suuren ansioristin saaja

Sulo Kolkka. Syntynyt 30.5.1902 Helsingissä, kuollut 26.2.1986 Helsingissä. Ylioppilas Turun suomalaisesta lyseosta 1920, opiskellut oikeustieteitä Helsingin yliopistossa. *Suomen Urheilulehden* toimittaja ja toimitussihteeri 1924–1928, *Helsingin Sanomien* ur-

heilutoimittaja 1928–1944, Yhtyneet Paperitehtaat Oy:n sosiaali-päällikkö 1944–1950 ja henkilökuntalehden *Työn äärestä* päätoimittaja Valkeakoskella 1955–1967.

Pelkästään Sulo Kolkkan lehtimiesura olisi ollut korkea-arvoisen huomionsoituksen arvoinen, mutta "Simeoni" oli pitkän elämänsä aikana paljon muutakin kuin pelkästään terävä lehtipakinoitsija. Hän oli Suomen urheilun kultaisina vuosina kansallisen tason kestävyysjuoksija, myöhemmin merkittävien kilpailujen kuuluttaja tai tiedottaja, radioselostuksen uranuurtaja, arvostettu tilastomies ja seura-, piiri- ja liittotason luottamusjohtaja, joka kirjasi näkemyksiään ja kokemuksiaan lukuisiin kirjoihin.

Ei siis ihme, että Sulo Kolkalle myönnettiin "Suomen urheilun isän" Ivar Wilskmanin syntymäpäivänä 26.2.1983 Suomen liikuntakulttuurin ja urheilun suuri ansioristi. Se voi olla korkeintaan 12 clossa olevalla suomalaisella.

Sulo Kolkka oli Paavo Nurmen seura- ja kilpakaveri 1920-luvulla Turun Urheiluliitossa. Aivan kansalliseen kärkeen hän ei juoksijana päässyt (5 000 metriä 16.15, 10 000 metriä 33.46, tunninjuoksu 17 130 metriä), mutta hän kilpaili vuosikautia sen ajan huippujen kanssa. Intoa Kolkalla olisi ollut, mutta yliopistotason opiskelu ja samanaikaisesti lehtimiesuran käynnistäminen eivät antaneet mahdollisuuksia harjoitella olympiakuntoon asti.

Kilpailuvuosistaan Kolkka sai elämänikäisen kipinän liikuntaharrastukseen. Hän juoksi ja käveli kuntolenkkejään 80-vuotiaaksi asti Helsingin kaduilla. Vasta polven pettäminen vuosikymmenien rasituksen seurauksena lopetti hänen lenkkeilynsä. Se oli "Simeonille" ankara takaisku ja aiheutti sekä henkisen että fyysisen lamaanuksen. Hän kuoli päivälleen kolme vuotta suuren ansioristin saamisen jälkeen, 83-vuotiaana.

Kolkka muutti 5-vuotiaana Helsingistä Turkuun ja kirjoitti siellä ylioppilaaksi 18-vuotiaana. Hänestä piti alkuaan tulla juristi. Lainopillinen loppututkinto jäi valitettavasti muutaman tentin päähän, kun nuori ylioppilas kesken opiskelujensa tuli 22-vuotiaana *Suomen Urheilulehden* toimittajaksi 1924, päätoimittaja Lauri Pihkalan oppiin ja toimitussihteeri Martti Jukolan työ-kaveriksi. Urheilujuttujen kirjoittamisen hän oli aloittanut jo 17-vuotiaana 1919 *Uuden Auran* palstoilla.

Urheilulehdestä Kolkka siirtyi *Helsingin Sanomien* urheilutoimittajaksi 1928, aluksi hän tosin hoiti myös uutisosaston töitä. Vuosina 1928–1931 hän julkaisi Tahko Pihkalan ja Tauno

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

Tattarin kanssa *Kiri-lehteä*, joka oli kilpailija *Suomen Urheilulehdelle*. Yritys johti konkurssiin ja Kolkka joutui makselemaan syntyneitä velkoja monta vuotta.

Jatkosodan aikana luutnantti Sulo Kolkka oli TK-kirjeenvaihtajien tuotteliaimpia kirjoittajia, vaikka hänet ikänsä perusteella kotiutettiinkin 41-vuotiaana kesällä 1943. Sodan päätyttyä Juuso Wallden houkutteli Kolkkan Yhtyneiden Paperitehtaiden palvelukseen Valkeakoskelle. Urheilutoimittajien palkkataso oli siihen aikaan heikko ja taloudellisista syistä Kolkka katsoi parhaaksi siirtyä leipätyökseen teollisuuden palvelukseen.

Valkeakoskella Kolkka osallistui monipuolisesti myös sekä tehtaiden että kauppalan urheilutoimintaan Valkeakosken Hakan johtokunnassa ja SVUL:n Hämeen piirin yleisurheilujaoston puheenjohtajana. Yleisurheilun lisäksi hänelle läheisiä lajeja olivat hiihto ja pikaluistelu – ja Valkeakoskella tietysti jalkapallo. Suomen luisteluliiton johtokuntaan Kolkka kuului 1956–1964.

Jo nuorukaisena 1920-luvulla innokas urheilumies oli ollut suomalaisen urheilun uranuurtajia: Suomen akateemisen urheiluliiton perustajajäsen ja ensimmäisen hallituksen jäsen 1924–1928, Suomen oppikoulujen urheiluliiton perustajajäsen ja ensimmäisen hallituksen jäsen 1926–1927, SVUL:n urheilujaoston johtokunnan jäsen 1930–1931 ja siitä muodostuneen Suomen urheiluliiton ensimmäisen hallituksen jäsen 1932.

Syyskuun seitsemäntenä päivänä 1929 Yleisradio lähetti ensimmäisen suoran urheilulähetyksensä Suomen ja Ruotsin yleisurheilumaaottelusta. Se pidettiin Eläintarhan kentällä Helsingissä. Selostajana oli Sulo Kolkka, jonka työskentelypaikka oli kaksikerroksisessa tornissa. Hän aloitti historiallisen selostuksensa: "Hyvät kuuntelijat, Simeoni täällä, Eläintarhan päällä." Monituntiseen selostukseen tuli dramaattinen 15 minuutin keskeytys kun kuuntelijoille kerrottiin välillä Höyrylaiva Kurun uppoamisesta Näsijärvellä, missä 80 ihmistä hukkui.

Kolkka oli rautaisena urheilun ammattilaisena, tilastomiehenä, huumorimiehenä ja sujuvana kertojana suosittu urheilukilpailujen kuuluttaja vuosikymmenien ajan. Yksi häneen liittyvistä hauskoista tarinoista kertoo, miten hän Helsingin Stadionilla 17. syyskuuta 1939 kuulutti 10 000 metrin juoksun alkavaksi: "Pyydän kohteliaimmin herra Taisto Mäkeä saapumaan juoksuradalle vajaaksi puoleksi tunniksi!" Mäki juoksi kilpailussa uuden maailmanennätyksen 29.52,6 ja alitti ensimmäisenä juoksijana

maailmassa puolen tunnin rajan.

Kolkan harrastuksiin kuului myös keilailu. Siinäkin hän oli lajin suomalaisia pioneereja. Berliinin MM-kilpailuissa 1936 hän sai 32. sijan 152 osanottajan joukossa. Hän oli toimittajien keilaseura Neekerien perustajajäsen 1930 ja seuran ensimmäinen sihteeri.

Kolkka oli jo 1939 suunnittelemassa Helsingin olympiakisojen tiedotuspalveluja, mutta vuoden 1940 olympiakisat jäivät maailmansodan takia pitämättä. Olympiakisat toteutuivat Helsingissä vihdoin 1952. Silloin Kolkka oli sanomalehtiosaston päällikkö ja muutaman vuoden virkavapaalla Yhtyneiltä Paperitehtailta, sillä tehtävään kuului myös virallisen olympiateoksen toimittaminen.

Urheilukirjoja Kolkka kirjoitti yli 40 vuoden aikajaksolla. Viimeinen voitelu ilmestyi 1934, *Maantieltä maailman maineeseen* 1936, pakinakokoelma *Yhtä ja toista Simeonin silmäkulmasta* 1943, *Kaksikymmentä kansaa kamppaili* 1946, *Luistellen kultaan ja kunniaan* 1948 ja *Veikko Hakulinen – latujen valtiias* 1960 (3. painos 1961).

Kolkka toimitti myös Einari Mannerlan kanssa teoksen *Suomalaiset maailmanmestarit* 1943 ja Helge Nygrénin kanssa kuvaelämäkerran *Paavo Nurmi* 1974.

Vuoden 1941 maaottelumarssissa Ruotsia vastaan Kolkka oli tiedotuspäällikkönä. Aihe kiinnosti häntä vielä vuosikymmeniä myöhemmin ja hän kirjoitti siitä viimeisen kirjansa 1978. Armas Valsteen kanssa hän teki ensimmäisen yleisurheilun vuosikirjan 1937 ja toimitti Urheiluliiton vuosikirjoja sotavuosien jälkeen.

Kolkan pääteokseksi voidaan kuitenkin nimetä *XV Olympiakisat Helsingissä 1952*, järjestelytoimikunnan virallinen kertomus, joka 768-sivuisena ilmestyi vuonna 1955. Se on yksi kaikkien aikojen parhaista olympiakisojen virallisista kisakirjoista.

Päästyään Valkeakoskelta eläkkeelle Kolkka palasi Helsinkiin ja jatkoi urheilusta kirjoittamista eri lehtiin. Maineikas pakinalpa "Simeonin silmäkulmasta" ilmestyi *Suomen Urheilulehden* sivuilla vielä 1980-luvulla. Nimimerkkinsä Kolkka oli saanut 1924 *Suomen Urheilulehden* päätoimittajalta Tahko Pihkalalta, joka piti Kolkkaa aivan Jukolan veljesten Simeonin näköisenä. "Kaste-toimituksessa" avusti lehden konttoristi Toini Viitasalo, josta muutamaa vuotta myöhemmin tuli rouva Kolkka.

Sulo Kolkka piti urheilulajeista tarkkoja tilastoja 1910-luvulta 1980-luvulle ja perusti juttunsa ja pakinansa valtavaan tieto-

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

määrään, muistikuviin ja kokemuksiin. Hän pystyi yhdistämään pakinoihinsa myös huumorin ja nokkelat sananväännökset ("Pari kolloa pelasi koripallo").

Tämän kirjoittajaa hämmästytti Kolkan valtava muistitiedon määrä ja tarkkuus. Hän pystyi muistelemaan 1920- ja 1930-lukujen suurten yleisurheilu-, hiihto- ja luistelukilpailujen tapahtumia äärettömän tarkasti vielä viisi vuosikymmentä tapahtumien jälkeen. Valitettavasti hän ei koskaan kirjoittanut muistelmiaan, se oli tappio urheilun historialle ja urheilukirjallisuudelle.

Enzio Sevón – Sport-Pressenin "Kim"

Enzio Arvid Rafael Sevón. Syntynyt 11.8.1906 Helsingissä, kuollut 31.3.1998 Kauniaisissa. Ylioppilas Grankulla samskolasta 1925, diplomiekonomi Svenska handelhögskolasta 1927. Liikealalla 1927–1934, *Hufvudstadsbladetin* urheilutoimittaja vuodesta 1934, urheilutoimituksen vastaava 1935–1952, Yleisradion ruotsinkielisen urheilutoimituksen esimies 1952–1958, selostajaosaston päällikkö 1958–1965 ja erikoistoimittaja 1965–1971.

Sevónista tuli urheilutoimittaja oikeastaan sattumalta, niin hän muisteli jälkepäin. Valmistuttuaan "Hankenilta" 1927 hän oli työskennellyt vaihtelevalla menestyksellä liikealalla, toimittanut Helsingin IFK:n jäsenlehteä ja kirjoitellut satunnaisesti *Hufvudstadsbladetiin*.

Kesällä 1934 *Hufvudstadsbladetin* urheiluosaston johto vaihtui. Sevón teki lehdelle uutisen Suomen ja Tanskan jalkapallomaaottelusta ja sen jälkeen lehden uusi urheilupäällikkö Carl Adam Nycop tarjosi nuorelle diplomiekonomille vakinaista työtä lehdestä. Pienen vakuutusyhtiön toimitusjohtajana ollut Sevón vaihtoi alaa, eikä katunut.

Puolitoista vuotta Sevón tosin teki kahta työtä samanaikaisesti: "Vakuutusfirmassa klo 8.30, ruokatunnin aikana toimituksessa, klo 13–17 taas vakuutustöissä, sieltä lehteen, jossa työ normaaliapäivinä päättyi puolen yön jälkeen. Ei vapaapäiviä, ei kesälomaa, ei sunnuntaityökorvauksia, mutta ihanaa aikaa."

Joulukuussa 1935 Sevón jätti vakuutushommat ja siirtyi päätoimisesti vastaamaan *Hufvudstadsbladetin* urheilusivuista. Vakuutusyhtiö meni vähän myöhemmin konkurssiin.

Urheilumies hän oli kiireestä kantapähän: yleisurheilun kaikkia lajeja, hiihtoa, mäkihyppyä, jalkapalloa, jääpalloa – tosin

ilman mainittavaa menestystä. Journalistina hänestä kuitenkin tuli ruotsinkielisen urheiluväen idoli vuosikymmeniksi. *Hufvudsbladetista* hän siirtyi Yleisradion ruotsinkielisen toimituksen osastopäälliköksi 1952.

Varsinaisen leipätyön ohessa kunnianarvoisa asiantuntija ehti huhkia lukuisissa ruotsinkielisen urheiluväen järjestöissä: Finlands Svenska Centralidrottsföreningin (CIF) sihteeri 1947–1952, Finlands Svenska Skidföreningin puheenjohtaja 1952–1956, *Sport-Pressenin* päätoimittaja 1953–1962, Helsingin IFK:n sihteeri 1930–1934 (johtokunnassa 18 vuotta), hänen ensimmäinen vaimonsa Ulla oli HIFK:n naisjaoston pitkäaikainen puheenjohtaja. Ruotsinkielisten urheiluliiton CIF:n äänenkannattajaan *Sport-Presseniin* nimimerkki "Kim" kirjoitti pakinoita vielä 1990-luvulla.

Enzio Sevón syntyi Helsingissä, vietti lapsuutensa Kirkkonummella ja sitten suurimman osan elämästään Kauniaisissa. Hän oli perustamassa Grankulla IFK:ta 1925 ja kuului 12 vuotta Espoon ja Kauniaisten kirkkovaltuustoihin. Varsinaiseen poliittiseen toimintaan hän ei tuntenut kiinnostusta, urheilutoiminnassa oli hänelle kylliksi. Vapaa-aikoinaan hän kävi mielellään teatterissa.

Pekka Tiilikainen on kirjoissaan kuvaillut paljon seikkailujaan maailmalla Enzio Sevónin kanssa. Tapahtumia kerrotaan myös Paavo Noposen Tiilikais-elämäkerrassa. Tiilikainen totesi: "Heti ensimmäisten kokemusten jälkeen havaitsin, että parempaa työkumppania enempää sodassa kuin rauhassakaan ei voi saada." Tunnettujen urheilutoimittajien tavoin Sevón oli jatkosodassa TK-kirjeenvaihtajana. "Verikenttien veijariveljet", kuten Paavo Noponen kollegojaan myöhemmin tituleerasi. Viimeiset sotavuodet 1942–1944 luutnantti Sevón oli rykmentin adjutanttina Dragsvikissä.

Sevónin seurassa tapahtui aina. Tarkoituksella tahti tahtomattaan hän oli usein tapahtumien keskipisteenä. Kaikki Sevónin tunteneet muistavat hänen lujan kädenpuristuksensa ja rempseen puhetyylinsä ja käytöksensä.

Sevón oli Pekka Tiilikaisen ja Martti Jukolan aikalainen ja työtoveri. Hänen uraansa voi monella tavalla verrata myös Harri Eljangon ja Sulo Kolkan uriin. Monipuolisena urheilumiehenä Sevón oli esimerkiksi kenttäkuuluttajana yleisurheilun EM-kilpailuissa Helsingissä 1971.

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

Sevón kirjoitti muistelmansa 1986 ja hänen kirjoituskoneestaan syntyi teksti Finlands Svenska Idrottsförbundin (SFI), Svenska Finlands Skolidrottsförbundin, Finlands Svenska Skidförbundin, Gamlakarlebyspelenin (Kokkolan hiihtokisat) ja Nylands-Åbolands idrottsdistriktin historiateoksiin. Ensimmäisen kirjansa *33 tähteä urheilijoina ja ihmisinä* hän kirjoitti 1947.

Enzio Sevón oli Urheilutoimittajain kerhon rahastonhoitajana 1937–1940 ja kerhosta liitoksi kasvaneen järjestön puheenjohtaja 1946–1954. Hänet kutsuttiin liiton kunniapuheenjohtajaksi 1955 ja koska tehtävä oli elinikäinen, hän ehti olla siinä 43 vuotta. Sevón oli ensimmäinen suomalainen lehtimies kansainvälisen urheilutoimittajajärjestön AIPS:n hallituksessa 1952–1956.

Tarinoita Sevónista on vaikka kuinka paljon. Laitetaan tähän yksi. Sevón oli ennen sotia arvostellut Olympiakomitean ja Urheiluliiton puheenjohtajaa Urho Kekkosta. Herrat tapasivat Oslolla yleisurheilun EM-kilpailuissa 1946 hotellin aulassa. Kekkonen kumarsi syvään ja sanoi: "Olen erittäin iloinen nähdessäni toimittaja Sevónin." Kim vastasi: "Ilo on kokonaan teidän puolellanne."

Pekka Tiilikainen – sinivalkoinen ääni

Pekka Tiilikainen. Syntynyt 29.6.1911 Kouvolassa, kuollut 12.9.1976 Helsingissä. Keskeytti koulunkäynnin Helsingin suomalaisen reaalilyseon kolmannella luokalla. Alkon varastomies, myöhemmin lähettämön ja pakkaamon esimies 1932–1938, Yleisradion selostaja, myöhemmin pääselostaja 1945–1970.

Martti Jukola loi 1930-luvulla pohjan suomalaiselle radion urheiluselostukselle, mutta rakastetuin ja maineikkain radio-selostajamme on ilman muuta ollut Pekka Tiilikainen. Hänen itkunsa ja liikutuksensa suomalaisten urheilijoiden suurina hetkinä eivät jättäneet ketään kylmäksi. Tunnelman luojana hän oli tämänkin päivän selostajille ylitsekäymätön taituri aikana, jolloin televisiota ei ollut ja urheilulähetykset seurattiin radiosta.

Tiilikaisen isänmaallisuus ja joskus jopa ylimitoitetulta tuntunut paatos toivat lempinimen "Sinivalkoinen ääni". Selostuksen kansanomaisuus, johon kuului esimerkiksi hankalien ulkomaa-laisten nimien lausuminen vähän miten sattuu, piti Tiilikaisen vuosikymmeniä kansansuosikkina. Välitettavasti hänen aikanaan ei jaettu vuosittain palkintoja suosituimmille radioäänille.

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

Tiilikainen oli parhaimmillaan yleisurheilun ja hiihdon suurkilpailuissa, silloin kun suomalaiset menestyivät. Hän oli "Veikko Hakulisen ja Voitto Hellstenin Homeros", kuten hänen elämäkertansa kirjoittanut Paavo Noponen sattuvasti toteaa.

Kun Tiilikaisen jyrävä ääni aloitti "Suomen Yleisradio, Lahti, Salpausselän kisat", oli varmasti "ilmassa suuren urheilujuhlan tuntua". Isänmaallisuus konkretisoitui maaotteluissa rakasta vihollista Ruotsia vastaan. Silloin selostuksessa ei ollut häivääkään tasapuolisuutta. Kun Birger Asplundin moukari näytti Tukholmassa lentävän katsomoon, hätääntyi Tiilikainen: "Nyt Asplundin moukari lentää kohti katsomoa, ei onneksi kohti suomalais-katsomoa!"

Tiilikaisen virallinen opillinen sivistys jäi kesken jääneeseen lyseon kolmanteen luokkaan, mutta sivistystä hän hankki suomalaisesta kirjallisuudesta ja eri alojen tietokirjoista koko ikänsä.

Pohjan selostuksilleen hän hankki huippu-urheilijana, uimarina ja vesipalloilijana. Helsingin Uimarien joukkueessa hän voitti kymmenen kertaa vesipallon SM-kullan vuosina 1930–1943. Vapaauintissa hän kuittasi SM-kullan 400 metrillä 1929–1931 ja 1933, 1 000 metrillä 1929–1930 ja 1 500 metrillä 1931. Suomen ennätystä hän paransi 13 kertaa ja edusti Suomea uinnissa ja vesipallossa yhteensä 16 maaottelussa.

Tiilikainen voitti Pohjoismaiden mestaruuden 400 ja 1 500 metrillä 1931 ja oli samana vuonna EM-kilpailuissa Pariisissa 1 500 metrillä kuudes.

Uima-altaassa alkoi hänen selostajauransakin. PM-uinneissa Osllossa 1935 Yleisradion selostaja joutui viime hetkellä jäämään pois ja Tiilikaista pyydettiin tilalle. Hän ui 4 x 200 metrin viestissä Suomen ensimmäisen osuuden ja ryntäsi suoraan altaasta selostuskoppiin mikrofoniin ääreen selostamaan viestin jatkumista toisella osuudella!

Oy Alkoholiliike Ab aloitti Suomessa 1932 ja se tarjosi monille urheilijoille työpaikkoja. Siellä Tiilikainenkin työskenteli kunnes sivutoimena olleesta radioselostuksesta tuli vuoden 1939 alussa hänen päätyönsä. Hänestä tuli radion ensimmäinen vakinnainen selostaja, sotien jälkeen pääselostaja ja urheilutoimituksen esimies. Hän ehti palvella Yleisradiota yli 30 vuotta.

Sotien aikana 1939–1944 Tiilikainen teki valtavan työn rintamaselostajana. Oikeastaan hänen kansansuosionsa alkoi jo niinä vuosina. Hän johti Aunuksen radiota 1941–1944. Lennokkaat

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

selostukset rintamilta päättyivät 19. heinäkuuta 1944 Loimolassa, missä hän haavoittui etulinjassa vaikeasti jalkaan vihollisen tykistökeskityksessä. Jalkavamma lopetti hänen urheiluharrastuksensa ja haittasi liikkumista koko loppuelämän ajan.

Tiilikainen muistetaan erityisesti urheiluselostuksistaan, mutta hän teki radiossa paljon muutakin. Hän aloitti vuonna 1946 suosittuun Metsäradiossa ja veti sitä kymmenen vuotta. ”Metsien miehet”, kaikui hänen äänensä eetteriin ja sotien jälkeen savotoilla sitä kuunteli kymmeniä tuhansia suomalaisia miehiä ja kotona vielä enemmän heidän sukulaisiaan.

Tiilikainen selosti kaikkea mahdollista työväen vappumarsseista kuuromykkien jumalanpalveluksiin. Itse hän piti parhaana selostuksenaan Suomen marsalkka Mannerheimin hautajaisia 1951 ”vuolaat kyneleet koko ajan noroina valuen, ääni silti luottamustehtävän lujittamana”. Myös Helsingin olympiakisojen avajaisten selostus 1952 on taattua radioselostuksen historiaa.

Tiilikainen oli sanavalmis humoristi, joka kirjoitti pakinoita päivälehtiin ja urheilun erikoislehtiin. Hän kirjasi värikkään elämänsä tapahtumia myös moniin kirjoihin: *Radioselostajana tulilinjoilla* 1940, *Radiomatkoja maailmalla* 1957, *Sinivalkoinen ääni* 1970 ja *Pekka puhuttelee* (muistiinmerkitsijänä Reino Rinne) 1976.

Hän kokosi kirjan vuosien 1896–1948 olympiakisoista, esitteli *Suomen tähtiurheilijoita* 1956 ja *Suomen urheilun tähtihetkiä* 1969 ja kirjoitti mäkihypyn historiaa yhdessä selostajakaverinsa Paavo Noposen kanssa teoksessa *Uljaat mäkitokkamme* 1967.

Lempilajinsa uinnin parissa hän viihtyi aina ja oli Suomen uimaliiton hallituksessa 20 vuotta 1937–1957 ja työpaikkaurheilua Helsingissä hoitaneen Urheilu-Propaganda-Idrottin (UPI) johtokunnassa 1934–1945.

Radioselostaja Paavo Noponen, Tiilikaisen pitkäaikainen työpari, kirjoitti esimiehestään ja esikuvastaan 1986–1987 kaksiosaisen yli 1000-sivuisen elämäkerran, jonka sivuilta voi lukea enemmän suuren suomalaisen selostajan elämästä.

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

72

Helge Nygrén – urheilun tietopankki

Helge Erkki Waldemar Nygrén. Syntynyt 30.10.1924 Helsingissä, kuollut 16.12.1992 Helsingissä. Kahdeksan luokkaa oppikoulua Helsingissä. *TUL-lehden* toimittaja ja toimitussihteeri 1942–1953,

Urheilun Kuva-Aitan päätoimittaja 1953–1960, WSOY:n (urheilun) kustannusvirkailija 1960–1962, *Moottoriurheilun* päätoimittaja 1963–1965, Suomen Autoteollisuus Oy:n pr-päällikkö 1965–1978.

"Jos ei Hele tätä tiedä, silloin ei kai tiedä kukaan muukaan, eikä luultavasti ole väliksikään tietää." Tällainen käsitys oli yleinen 1970- ja 1980-luvuilla. Liikuntatieteiden kunniatohtoriksi Jyväskylän yliopistossa promovoidun (1982) ja professorin arvonimen (1980) saaneen Helge Nygrénin arvostus urheilutietäjänä oli korkealla.

Nygrénin tunteneet voivat todistaa, että hän todella tunsu urheilun historian ja jos hän ei jotain tiennyt tai muistanut, niin hän otti selvää. Omien laskujensa mukaan hän teki yksin tai yhdessä muiden kanssa 47 urheilukirjaa vuosina 1947–1990 ja oli lisäksi monen muun kirjan avustajana. Monet urheilukirjojen tekijät saivat aina avulialta Nygréniltä arvokasta ja pyyteetöntä apua. "Hele" etsi koko ikänsä vastauksia erilaisiin urheiluun liittyviin kysymyksiin. Korvaamattomana apuna oli hänen oma urheilukirjastonsa, joka nykyisin sijaitsee Suomen Urheilukirjastossa. "Helen" kirjastossa oli lähes 6000 nidettä urheilusta, se oli laajin yksityinen suomalainen urheilujulkaisujen kokoelma.

Nygrén ei lainannut kirjoja kokoelmistaan, koska alkuvuosina jotkut olivat unohtaneet palauttaa lainojaan. Tutut ja luotettavat ystävät saivat kuitenkin käydä hänen kotonaan tutkimassa harvinaisia kirjoja.

Nygrén oli 1940-luvulla kilpaurheilija. Hänen päälaajinsa oli koripallo. Hän pelasi 1940-luvulla kaikki liitto-ottelut ja Suomesa käydyt kansainväliset pelit. Seura oli Helsingin Kisa-Toverit, HKT. Hänet valittiin 1948 Suomen koripallomaajoukkueeseen, jonka piti lähteä Lontoon olympiakisoihin, mutta taloudellisten vaikeuksien vuoksi koripallojoukkuetta ei lopulta lähetetty matkaan.

Synnynnäisestä sydänviastaan huolimatta Nygrén voitti 4 x 100 metrin viestissä nuorten Suomen mestaruuden ja TUL:n miesten mestaruuden 1943. Sydänvaivojen takia hän jäi varsinaisesta päätyöstään työkyvyttömyyseläkkeelle jo 54-vuotiaana 1978, mutta hän sinnitteli pitkiäkin työpäiviä tehden erilaisten julkaisujen parissa vielä 14 vuotta sen jälkeen.

"Hele" kuului siihen ikäluokkaan, joka joutui miesten töihin sodan aikana kun aikuiset miehet olivat rintamalla. Hänet kutsut-

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

tiin *TUL-lehden* toimittajaksi ennen 18-vuotispäivää 1942. Sodan pitkittyessä myös Nygrén joutui rintamalle, mutta jatkoi sodan jälkeen *TUL-lehden* ja *Nuorten TUL:n (Kiva)* toimitussihteerinä.

Sota ja työelämään pääseminen aiheuttivat sen, että ylioppilastutkinto jäi selvittämättä. 40 vuotta myöhemmin huumorimies Nygrén naureskelikin, että kun hän nyt on saanut professorin arvon ja tohtorin hatun, niin joku voisi vielä antaa hyväksytyt ylioppilastodistuksen!

Nygrénin kirjoittamia kirjoja on arvosteltu lähdeviitteiden puutteesta ja kritiikki on paikallaan. Hän kuitenkin korvasi opilliset puutteet perusteellisuudella, eikä hänen kirjoissaan ole via tietoja ole suuremmin syytä epäillä. Ei hän itse keksinyt tietoja, hän vain ei katsonut tarpeelliseksi merkitä jokaisen tiedon kohdalle mistä hän oli tiedon löytänyt.

Olympiahistorian tutkijana ja tuntijana hän oli kansainvälistä tasoa. Moniosainen *Suuri Olympiateos* (Markku Siukosen kanssa) vuodesta 1978 oli valtava työ. Alan klassikkoja ovat myös *Punainen olympia* 1969 ja *Politiikkaa olympian ympyröissä* 1977. Helsingin olympiastadionin historiasta hän ehti kirjoittaa kaksi kirjaa ja dokumentoida myös Pajulahden urheiluopiston ja Jääkenttä-säätiön vaiheet.

Nygrénin sydäntä lähellä oli olympiakisojen ohella moottoriurheilu ja työväenurheilu, jossa hän oli itsekin näkyvästi mukana. Alojensa perusteoksia ovat *Rallin maailma* 1967, *Miehiä, moottoreita, vauhtia* 1972, *Wiipuri, menetetty mutta ei unohdettu urheilu-kaupunki* 1986, *1800-luvulla Suomessa perustetut urheiluseurat* 1989 ja *TUK 1959–1979, työläisurheilijain toinen mahdollisuus* 1990. Viktor Dammista ja maamme vanhimmasta työläisseurasta Helsingin Ponnistuksesta Nygrén kirjoitti kolme teosta.

Nygrén teki lehtimiehenä merkittävimmän työn *Urheilun Kuva-Aitan* päätoimittajana 1953–1960. Legendaarisen urheilun aikakauslehden numeroita kannattaa selailta vaikkapa Suomen Urheilukirjastossa, ne kestävät vertailun nykypäivään. Päätoimittajan luonteeseen kuului täydellisyyden tavoittelu, joka ilmeni esimerkiksi siinä, että kuvatekstit päättyivät aina rivin loppuun, ei kesken rivin. "Sillä tavoin kokonaisuus näytti kauniimmalta." Nimimerkeillä "Tukijalka", "Askel" ja "Veikko Veitsi" hän kirjoitti satoja kommentteja urheilusta. Hän itse lasi kirjoittaneensa urheilusta yli 3000 artikkelia vuosina 1940–1990.

Tilastomiehenä Nygrén oli perustamassa yleisurheilutilas-

toitsijoiden kansainvälistä yhdistystä (ATFS) vuonna 1950. Hänen kotonaan oli kirjojen lisäksi valtava määrä kansioita ja paperinippuja sekä lehtileikkeitä, joista hän tarkasti urheilijoiden saavutuksia. Valtakunnallisissa tietokilpailuissa "Hele" oli yleensä tuomarina. Vuonna 1988 hän oli perustamassa Suomen urheilutietäjien yhdistystä.

Helge Nygrén pyhitti elämänsä urheilulle, kuten muutkin tässä artikkelissa esitellyt urheilujournalistit. Hänellä riitti jostain aikaa myös järjestötyöhön korkeinta tasoa myöten: Olympiakomitean hallituksen jäsen 1973–1988, Suomen koripalloliiton varapuheenjohtaja 1972–1977, Työväen urheiluliiton koripallojaoston jäsen 1942–1967 ja painonnostojaoston jäsen 1955–1967, Urheilutoimittajain liiton hallituksen jäsen 1952 ja 1957–1962, Suomen urheilumuseosäätiön hallituksen jäsen 1974–1992 ja lukuisien liittojen asiantuntijaelimien jäsen. Esimerkiksi Urheilutoimittajain liiton vuoden parhaiden valintoja valmisteleessa toimikunnassa "Hele" oli vuodesta 1954 1990-luvulle asti.

Päätoimisesta urheilutoimittajan työstä Nygrén siirtyi 1965 Suomen Autoteollisuus Oy:n pr-päälliköksi. Jäätyään sieltä eläkkeelle hän kirjoitti 1981 yhtiön 50-vuotishistorian *Sisu Suomen ja maailman maanteillä*.

Professorin arvonimestä ja kunniatohtorin arvosta huolimatta "Hele" säilyi elämänsä loppuun asti maanläheisenä stadin kundina, vailla turhantärkeyttä ja aina työläistaustansa muistaen.

Stig Häggblom – kansainvälinen suomalainen

Stig Thuresson Häggblom. Syntynyt 5.7.1926 Kotkassa. Ylioppilas Kotka svenska samskolasta 1945. Voimistelunopettaja 1950. *Hufvudstadsbladetin* urheilutoimittaja 1950–1989, urheilutoimituksen päällikkö 1953–1980.

Stig Häggblom on kansainvälisimpiä suomalaisia urheilutoimittajia. Siitä kertoo tänään esimerkiksi se, että hänellä on asunto kolmessa maanosassa: yksi Suomessa Helsingin Aarteenetsijänkujalla, toinen Yhdysvalloissa Blake Streetillä Quincyssa Massachusettsissa ja kolmas Tokiossa.

Urheilutoimittajana "Stigu" on kiertänyt melkein kaikki olympiakisat Helsingistä 1952 alkaen. Olympiamatkoja hänellä on eniten suomalaisista urheilutoimittajista, pian 20, jos intoa ja terveyttä riittää. Hänhän on eläkkeellä, mutta edelleen tuttu nä-

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

ky urheilun suurtahtumissa, usein vaimonsa Norikon kanssa.

Häggbloom on vuosikymmenien aikana avustanut lukuisia ulkomaisia sanoma- ja urheilulehtiä: *Svenska Dagbladetia*, *Aftenpostenia*, *Neue Züricher Zeitungia*, *Fis Kultura i Sportia* (ilmestyy Moskovassa) ja uutistoimisto Associated Pressia ja muitakin. Nykyisin hän kirjoittaa amerikansuomalaisten lehtiin. Sarajevon talviolympiakisoista hän toimitti virallisen kisakirjan *Sarajevo 1984*, joka julkaistiin seitsemällä kielellä.

Monipuolista kielitaitoaan, kansainvälistä kokemustaan ja kansainvälisiä suhteitaan Häggbloom on hyödyntänyt myös urheilutoimittajien ammattijärjestössä. Hän oli Urheilutoimittajain liiton varapuheenjohtaja 1957–1962 ja puheenjohtaja 1963–1968 ja valittiin urheilutoimittajain kansainvälisen liiton AIPS:n varapresidentiksi 1964–1973. Sen työrupeaman jälkeen hänet kutsuttiin ensimmäisenä suomalaisena AIPS:n kunniajäseneksi. Vuosikymmenien aikana hän on edustanut suomalaisia urheilutoimittajia lukuisissa AIPS:n kongresseissa eri puolilla maailmaa.

Häggbloom vietti nuoruutensa Kotkassa ja tuli Helsinkiin opiskelemaan yliopiston voimistelulaitokselle. Vuonna 1949 hän saavutti Idrottsklubben-32-seuraa edustaen SM-pronssin 4 x 400 metrin viestinjuoksussa. Valmistuttuaan voimistelunopettajaksi 1950 hän sai töitä *Hufvudstadsbladetin* urheilutoimituksesta. Hän oli avustanut maamme ruotsinkielisiä lehtiä jo monta vuotta ja ollut opiskeluaikanaan kesätöissä *Hufvudstadsbladetissa*.

”Jumppamaikan” töitä hän teki sivutoimisesti Nya svenska samskolanin voimistelun lehtorina 1950–1955, mutta *Hufvudstadsbladet* nimitti hänet urheilutoimituksen päälliköksi 1953, ja siinä tehtävässä hän teki varsinaisen elämäntyönsä. Nimimerkillä ”Stig” kirjoitetut pakinat ja kommentit olivat tunnettuja yli kieli-ajan. Täydellisesti suomea puhuvana hän on pystynyt kirjoittamaan myös suomenkielisiin julkaisuihin.

Häggbloom on kiertänyt elämänsä aikana satoja kansainvälisiä tapahtumia ja raportoinut niistä lukijoilleen. Tiedotusvälineiden palvelusta saatujen kokemusten perusteella hän on saanut kotimaassa muutamia merkittäviä tehtäviä. Hän on ollut vuonna 1958 Lahden MM-hiihtojen tiedotustoimikunnan puheenjohtajana, yleisurheilun EM-kilpailuissa Helsingissä 1971 järjestelytoimikunnan jäsenenä ja tiedotustoimikunnan puheenjohtajana ja suunnistuksen MM-kilpailuissa Tampereella 1979 lehdistöpäällikkönä.

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

Muiden arvostettujen urheilutoimittajien tavoin myös Häggblom on vuosikymmenien aikana kirjoittanut ja toimittanut lukuisia kirjoja. Hänen vastuullaan oli esimerkiksi CIF:n vuosikirja *Vår Idrott* vuosina 1951–1958 ja *Hufvudstadsbladetin* vuosittainen urheilukirja 1958–1967.

Häggblomin mieluisia harrastuksia on ollut hiihto, erityisesti kuntohiihto tuntureilla. Hän onkin ollut Suomen Ladun hallituksessa ja sen tiedotusvaliokunnan puheenjohtajana. Yhteiskunnallisiin asioihin hän on vaikuttanut aikoinaan Helsingin kaupungin urheilulautakunnassa ja Osuusliike Elannon hallintoneuvostossa.

Kohtelias ja sivistynyt maailmanmies liikkuu kuin kotonaan niin Ounasvaaran kisoissa Rovaniemellä kuin Bostonin maratonin maalipaikalla Yhdysvalloissa. Hän tuntee suunnilleen kaikki paikalla olevat lehtimiehet ja jaksaa ja muistaa vaihtaa kuulumisia kaikkien tuttujensa kanssa.

Lähteet

Arkistot

SUOMEN URHEILUARKISTO:

Harri Eljangon arkisto

Eino Jäntin arkisto

Helge Nygrenin arkisto

Urheilutoimittajain Liiton arkisto

Kirjallisuus

Alanne, Arvo, Näin sen näin. Oulu 1985.

Arponen, Antti O., Amatööreistä ammattilaisiksi. Urheilutoimittajain Liitto 1931–1991. Lappeenranta 1991.

Arponen, Antto O., Suomen urheilutoimittajat 1986. Lappeenranta 1986.

Björkman, Ingmar, Idrottsförening Kamraterna r.f. 100 år för Finlands idrott. 1897–1997. Helsingfors 1997.

Karuvaara, Heikki, Maikin matkassa maailmalla. Helsinki 1975.

Noponen, Paavo, Pekka Tiilikainen, Suomi. Sinivalkeisen äänen legenda 1911–1944. Jyväskylä 1986.

Noponen, Paavo, Pekka Tiilikainen, pääselostaja. Sinivalkeisen äänen legenda 1945–1976. Jyväskylä 1987.

Perko, Touko, TK-miehet jatkosodassa. Keuruu 1974.

Saastamoinen, Frans, Suomen urheilutoimittajat. Urheilutoimittajain liitto 1931–1964. Helsinki 1965.

Sevón, Enzio, Optimist och kosmopolit. Helsingfors 1986.

Sevón, Enzio, 33 tähteä urheilijoina ja ihmisinä. Porvoo 1947.

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia

- Tiilikainen, Pekka, Pekka puhuttelee. Keskusteluja, haastatteluja, muistelmäsirpaleita. Muistiinmerkinnyt Reino Rinne. Hämeenlinna 1976.
- Tiilikainen, Pekka, Radiomatkoja maailmalla. Helsinki 1957.
- Tiilikainen, Pekka, Radioselostaja tulilinjoilla. Porvoo 1940.
- Tiilikainen, Pekka, Sinivalkoinen ääni. Hämeenlinna 1970.
- Urheiluneekerien juhlakäristys. Urheilutoimittajain Kerho ry:n 20-vuotiskokousjulkaisu. Toimittaneet Eino Jäntti ja Jaakko Kahila. Helsinki 1951.

Antti O. Arponen

Tunnettuja
urheilutoimittajia